

PARTISH

---

*Development of part-time and short cycle studies
In higher education in Bosnia and Herzegovina*

Drafted policies for PT and SCHE

Project Acronym:	PARTISH
Project full title:	Development of part-time and short cycle studies in higher education in Bosnia and Herzegovina
Project No:	617421-EPP-1-2020-1-RS-EPPKA2-CBHE-SP
Funding Scheme:	ERASMUS+
Coordinator:	University of Novi Sad (UNS)
Project start date:	15 th January 2021
Project duration:	36 months

Abstract	Drafted policies for part-time and short-cycle studies in BiH will be created based on the deliverables from work package 1 (WP 1) and activities 2.1 and 2.2 from work package 2 (WP 2).
-----------------	---

DOCUMENT CONTROL SHEET

Title of Document:	2.3 Drafted policies for PT and SCHE
Work Package:	WP2
Last version date:	06.05.2022.
Status :	Finished
Document Version:	V2
File Name	2.3 Drafted policies for PT and SCHE
Number of Pages	12
Dissemination Level	External

VERSIONING AND CONTRIBUTION HISTORY

Version	Date	Revision Description	Responsible Partner
V1	02.04.2022.	Creation of document	SUM
V2	15.05.2022.	Amendments	CIP, UNTZ, UES, UNSA, UNZE, UNS

DISCLAIMER

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Index/Table of contents

Drafted policies for PT and SCHE	1
1. PRIJEDLOG REGULATIVNIH REŠENJA ZA VANREDNE STUDIJE I KRATKE CIKLUSE	4
PRILOG 1: PRIMJER PLANIRANOG IMPLEMENTIRANJA <i>MICRO-CREDENTIAL</i> NA SVEUČILIŠTU U MOSTARU	11

1. PRIJEDLOG REGULATIVNIH REŠENJA ZA VANREDNE STUDIJE I KRATKE CIKLUSE

Na osnovu rezultata istraživanja izvršenih u WP1, odnosno benčmarkinga u zemljama Evrope, kao i rezultatima istraživanja o potrebi za uvođenjem kratkih ciklusa u Bosnu i Hercegovinu u WP2 (Izveštaji WP2.1.), te sugestijama koje su date na okruglom stolu održanom u Bijeljini u desetom mesecu 2021. godine, tim Partish projekta je sastavio predlog regulisanja kratkih ciklusa I vanrednih studija u Bosni I Hercegovini.

Na razini VŠU u sklopu projekta PARTISH može se napraviti prijedlog osnovnih odredbi internih akata VŠU kojima će se regulirati:

- short cycle (Pravilnik o cjeloživotnom učenju) i
- prava i obveze te način studiranja izvanrednih studenata (Pravilnik o studiranju ili sl.).

U ovom dokumentu nudi se prijedlog za interno reguliranje short cycle, odnosno osnovne odredbe Pravilnika o cjeloživotnom učenju, koji bi se pozivao na nadležni Zakon o visokom obrazovanju, uz pretpostavku da je nadležnim Zakonom o visokom obrazovanju definirano da uvjerenje o stručnom usavršavanju kojeg izdaje VŠU ima status javne isprave (kao što je npr. čl. 34 Zakona o VO HNŽ).

Također, u ovom dokumentu je ponuđeno i rješenje za micro-credentials, koje BiH partneri u projektu mogu prihvatiti, iako nije bilo predviđeno projektom. U prilogu dokumenta je primjer implementacije micro-credentials, na način kako se planira realizirati na Sveučilištu u Mostaru. .

Prijedlog rješenja:

Članak 1.

Karakteristike i vrste programa cjeloživotnog učenja

- 1) Svi programi cjeloživotnog učenja na VŠU su programi formalnog obrazovanja te sadrže:
  - ciljeve
  - ishode učenja
  - opterećenje izraženo kroz ECTS bodove.
- 2) Osobe koje pohađaju programe cjeloživotnog učenja na VŠU su polaznici.

- 3) Završetkom svih programa cjeloživotnog učenja na VŠU izdaje se certifikat i dodatak certifikatu, koji imaju svojstvo javne isprave, a sadrže:
- informacije kojima se identificira nositelj certifikata (ime i prezime, datum i mjesto rođenja)
  - informacije kojima se identificira program (vrsta programa i područje programa, naziv i status visokoškolske ustanove, jezik, trajanje programa i ECTS bodovi, uvjeti za upis programa)
  - informacije o sadržaju i postignutim rezultatima (struktura programa / popis predmeta, ishodi učenja)
  - informacije o svrsi programa (profesionalni status, popis poslova / zanimanja)
  - dodatne informacije o programu (kontakt podatci visokoškolske ustanove).
- 4) Vrste programa cjeloživotnog učenja koje izvodi VŠU su:
- a) prema trajanju:
- kratki ciklus (*short cycle*)
  - ostali programi cjeloživotnog učenja
- b) prema vrsti polaznika
- programi cjeloživotnog učenja studenata
  - programi cjeloživotnog učenja djelatnika VŠU
  - programi cjeloživotnog učenja vanjskih korisnika.

Članak 2.

Postupak donošenja programa cjeloživotnog učenja

- 1) Program cjeloživotnog učenja se može pokrenuti na razini organizacijske jedinice i na razini VŠU.
- 2) Postupak donošenja programa cjeloživotnog učenja na razini organizacijske jedinice započinje kada znanstveno-nastavnog / umjetničko-nastavnog vijeće organizacijske jedinice imenuje Povjerenstvo za izradu programa cjeloživotnog učenja, u sastavu:
- predstavnik uprave organizacijske jedinice
  - dva (2) predstavnika akademskog osoblja, od kojih je najmanje jedan (1) iz istog znanstvenog polja kao programa koji se pokreće
  - jedan (1) predstavnik vanjskih korisnika
  - koordinator kvalitete.
- 3) Član Povjerenstva iz stavka 1) ovog članka može biti i predstavnik nenastavnog osoblja.

- 4) Nakon što Povjerenstvo za izradu programa cjeloživotnog učenja izradi program, isti se dostavlja znanstveno-nastavnom / umjetničko-nastavnom vijeću organizacijske jedinice.
- 5) Znanstveno-nastavno / umjetničko-nastavno vijeće usvaja prijedlog programa cjeloživotnog učenja te isti dostavlja Senatu.
- 6) Senat na osnovu prijedloga znanstveno-nastavnog / umjetničko-nastavnog vijeća donosi odluku o usvajanju programa cjeloživotnog učenja, čime se završava postupak donošenja programa cjeloživotnog učenja.
- 7) Ukoliko Senat donese odluku o vraćanju programa cjeloživotnog učenja na doradu, Povjerenstvo za izradu programa cjeloživotnog učenja dužno je znanstveno-nastavnom / umjetničko-nastavnom vijeću organizacijske jedinice dostaviti novi prijedlog programa cjeloživotnog učenja u skladu s navedenom procedurom.
- 8) U slučaju donošenja programa cjeloživotnog učenja na razini VŠU Senat imenuje Povjerenstvo za izradu programa cjeloživotnog učenja, u skladu sa stavkom 2 i 3 ovog članka.

Članak 3.

Sadržaj nastavnog plana i programa za programe cjeloživotnog učenja

- 1) Nastavni plan i program za programe cjeloživotnog učenja je dokument koji opisuje program cjeloživotnog učenja, a sadrži:
  1. uvod
  2. opće informacije o programu cjeloživotnog učenja
    - Naziv programa:
    - Vrsta programa:
    - Znanstveno područje:
    - Znanstveno polje:
    - Naziv koji se stječe završetkom programa:
    - Razina kvalifikacije po QF-EHEA (samo u slučaju kratkih ciklusa, ako se njihovim završetkom stječe razina 5 EQF-a):
    - Trajanje programa:
    - ECTS:
    - Jezik:
    - Način izvođenja:
    - Nositelj/izvođač programa:
    - Ciljevi programa:
    - Ishodi učenja programa:

- Mogućnosti nakon završetka programa:
  - Akreditacija:
3. osnovne karakteristike programa cjeloživotnog učenja
    - 3.1. Povezanost sa strategijom razvoja VŠU
    - 3.2. Usklađenost s dostignućima određenog znanstvenog / umjetničkog područja i tržišta rada te povezanost sa standardima zanimanja / kvalifikacija
    - 3.3. Usporedivost s programima u zemlji i inozemstvu
    - 3.4. Otvorenost prema mobilnosti studenata
    - 3.5. Uvjeti za upis na program
    - 3.6. Način završetka programa
    - 3.7. Organizacija programa
    - 3.8. Struktura programa
    - 3.9. Optimalan broj upisanih polaznika s obzirom na prostor, opremu i broj nastavnika
    - 3.10. Resursi potrebni za izvođenje programa
    - 3.11. Sustav za osiguranje kvalitete programa
    - 3.12. Matrica ishoda učenja
  4. nastavni plan
  5. nastavni programi (silabusi).
- 2) Prije početka izvođenja programa cjeloživotnog učenja VŠU je dužna objaviti izvedbeni nastavni plan i izvedbene nastavne programe, koji sadrže informaciju o izvođačima nastave.
  - 3) Obrasci za nastavni plan i program, nastavni plan, izvedbeni nastavni plan, nastavni program i izvedbeni nastavni program sastavni su dio ovog Pravilnika.

Članak 4. **Kratki ciklus (short cycle)**

- 1) Kratki ciklus (*short cycle*) je program cjeloživotnog učenja, koji osim navedenog u člancima 2. i 3. ovog Pravilnika, mora imati sljedeće:
  - a) u postupku donošenja:
    - prikazati ugovor o iskazanoj potrebi, odnosno izjavu poslodavaca o pozitivnom vrednovanju prijedloga programa i/ili izjavu o spremnosti bar jednog poslodavca da će svoje zaposlene upisati na kratki ciklus ili će, poslije dodatnog testiranja i izbora, angažirati osobe koje su stekle certifikat o završenom kratkom ciklusu
    - prikazati mišljenje stručnog tijela/komore o potrebi programa
  - b) u strukturi programa:
    - sadržavati od 375 do 1800 sati aktivne nastave
    - definirati opterećenje polaznika u vrijednosti od 30 do 120 ECTS bodova

- trajati od tri mjeseca do 24 mjeseci.
- 2) Kratki ciklus može sadržavati i praksu kod odgovarajućih poslodavaca.
  - 3) Kratki ciklus može se izvoditi zajedno s drugim obrazovnim ustanovama, stručnim tijelima/komorama te odgovarajućim institucijama i organizacijama.
  - 4) Završetkom kratkog ciklusa u trajanju od 120 ECTS bodova može se steći razina 5 kvalifikacije po Osnovama kvalifikacijskog okvira u BiH, odnosno Europskog kvalifikacijskog okvira, ako stečenim ishodi učenja odgovaraju toj razini.
  - 5) Kod kratkih ciklusa iz stavka 4) ovog članka informacija o razini 5 kao razini stečene kvalifikacije navodi se u dodatku certifikatu, u dijelu koji se odnosi na informacije kojima se identificira program.
  - 6) U postupku donošenja kratkih programa iz stavka 4) ovog članka potrebna je suglasnost nadležnog ministarstva.

Članak 5.

Programi cjeloživotnog učenja studenata

- 1) Programima cjeloživotnog učenja studenata smatraju se oni programi cjeloživotnog učenja na VŠU koje pohađaju studenti upisani na bilo koji studijski program koji se izvodi na VŠU.
- 2) Vrste programa cjeloživotnog učenja za studente su:
  - a) *micro* programi (*micro-credentials*)
  - b) ostali programi cjeloživotnog učenja studenata.

Članak 6.

Micro program (micro-credentials)

- 1) *Micro* program (*micro-credentials*) je skup predmeta unutra ili izvan postojećih studijskih programa koji se izvode na VŠU, koji ima definirane ciljeve, ishode učenja i ECTS bodove, a čijim završetkom se stječe mikrocertifikat.
- 2) Struktura *micro* programa ima sljedeće karakteristike:
  - a) integriranje ECTS bodova predmeta iz *micro* programa može biti:
    - unutar 30 ECTS bodova po semestru, ako je predviđeno strukturom studijskog programa na kojem je upisan student

- pored 30 ECTS bodova po semestru, ako nije predviđeno strukturom studijskog programa na kojem je upisan student
- b) organizacija izvođenja predmeta iz *micro* programa može biti:
- kontinuirano (asinkrono), ako student ima slobodu izbora kada će slušati određeni predmet
  - u točno određeno vrijeme (sinkrono), ako student mora pohađati predmet u onom trenutku u kojem je to predviđeno
- c) kronologija pohađanja predmeta može biti:
- slobodna, ako student ima izbor redoslijeda pohađanja predmeta
  - uvjetovana, ako je upis jednog predmeta uvjetovan polaganjem drugog predmeta.
- 3) Kod studijskih programa koji predviđaju integriranje ECTS bodova *micro* programa unutar 30 ECTS bodova po semestru stjecanje akademskog naziva uvjetovano je stjecanjem mikrocertifikata.
- 4) U slučaju kada su ECTS bodovi *micro* programa integrirani pored 30 ECTS bodova po semestru, a student nije položio sve predmete predviđene *micro* programom, oni predmeti koje je položio evidentiraju mu se u dodatku diplomi.

Članak 7.

Osiguranje kvalitete programa cjeloživotnog učenja

- 1) Osiguranje kvalitete programa cjeloživotnog učenja regulirano je internim aktom VŠU, kojim se definira na koji način su programi cjeloživotnog učenja predmet unutarnjeg vrednovanja VŠU.
  - 2) Programi cjeloživotnog učenja prolaze vanjsko vrednovanje prilikom institucionalne akreditacije i akreditacije onih studijskih programa koji predviđaju integriranje ECTS bodova *micro* programa unutar 30 ECTS po semestru.
-

U sklopu projekta PARTISH VŠU partneri će *part time* (izvanredni studij) regulirati internim aktom, koji sadrži 2 osnovna elementa, koji se mogu detaljnije razraditi.

Ostale odredbe internog akta VŠU će prilagoditi nadležnim zakonima o visokom obrazovanju te drugim internim aktima VŠU.

OSNOVNI ELEMENTI INTERNOG AKTA O IZVANREDNIM STUDIJIMA

1. ELEMENT – DEFINICIJA, PRAVA I OBVEZE IZVANREDNIH STUDENATA

- referiranje na nadležni zakon o visokom obrazovanju

- prava izvanrednih studenata:

- sudjelovanje u tijelima odlučivanja
- sudjelovanje u anketama
- sudjelovanje u studentskim izborima

- obveze izvanrednih studenata:

- minimalni udio prisutnosti na nastavi
- obvezno alternativno opterećenje opterećenju u nastavi.

2. ELEMENT – SPECIFIČNOSTI IZVANREDNOG STUDIJA

- razlika u duljini trajanja studija:

- mogućnost upisa obnove više puta nego kod redovitog studenta, uz isti uvjet za upis u višu godinu

- razlika u rasporedu i načinu izvođenja nastave:

- nastava u popodnevnim termina
- online nastava
- nastavni materijali na platformama za e-učenje

- razlika o alokaciji ECTS bodova:

- alternativna obveza koja je ekvivalentna opterećenju u nastavi
- način izračuna konačne ocjene, uzimajući u obzir obvezu alternativnu nastavi

- prilagodba obrasca za nastavni program (silabus), s kategorijama specifičnim za izvanredne studente

PRILOG 1: PRIMJER PLANIRANOG IMPLEMENTIRANJA *MICRO-CREDENTIAL* NA SVEUČILIŠTU U MOSTARU

Trenutno stanje:

- Na Sveučilištu u Mostaru se svake akademske godine usvaja popis sveučilišnih izbornih predmeta, koji se sastoji od predmeta koji se već izvode na različitim studijskim programima na Sveučilištu, a koji su grupirani prema 10 ključnih kompetencija:

1. kompetencija pismenosti
2. kompetencija višejezičnosti
3. matematička kompetencija te kompetencija u prirodoslovlju, tehnologiji i inženjerstvu
4. digitalna kompetencija
5. osobna i socijalna kompetencija te kompetencija učenja kako učiti
6. kompetencija građanstva
7. poduzetnička kompetencija
8. kompetencija kulturne svijesti i izražavanja
9. kreativno-produktivna kompetencija
10. tjelesno-zdravstvena kompetencija.

Odabir sveučilišnog izbornog predmeta je isključiva volja studenata (student može odlučiti ne izabrati ni jedan sveučilišni izborni predmet, a može odlučiti izabrati njih nekoliko), pri čemu student može birati kada će slušati određeni predmet te ima pravo u svakom trenutku odustati od izabranog predmeta. Sveučilišni izborni predmeti polažu se pored redovnih obveznih i izbornih predmeta te evidentiraju u dodatku diplomi (pri čemu se stvara višak bodova u odnosu na definiranih 30 ECTS po semestru, ali se osigurava stjecanje ishoda i kompetencija planiranih studijskim programom, bez mogućnosti da student izborom sveučilišnog predmeta izbjegne neki od izbornih matičnih predmeta).

- U isto vrijeme, neovisno o sveučilišnim izbornim predmetima, Filozofski fakultet i Fakultet prirodoslovno-matematičkih i odgojnih znanosti svake godine pokreću program dodatnog pedagoško-psihološko-didaktičko-metodičkog obrazovanja, koje je preduvjet za izvođenje nastave u osnovnim i srednjim školama za sve osobe koje nemaju inicijalno obrazovanje nastavnika (koji nisu završili nastavnički studij). Zbog toga dosta studenata koji su završili Ekonomski, Agronomski i prehrambeno-tehnološki, Građevinski, Fakultet zdravstvenih studija, Farmaceutski fakultet ili Fakultet strojarstva, računarstva i elektrotehnike, a koji žele raditi u srednjoj

strukovnoj školi, nakon diplome pohađaju navedeni program dodatnog pedagoško-psihološko-didaktičko-metodičkog obrazovanja.

Planirane aktivnosti:

- Napraviti *micro* program s nazivom "*Nastavničke kompetencije*", koji će se sastojati od sljedećih predmeta, s ukupno 60 ECTS bodova, npr.
  1. "*Temeljna znanja o odgoju i obrazovanju*" (7 ECTS)
  2. "*Psihologija odgoja i obrazovanja*" (7 ECTS)
  3. "*Didaktika*" (7 ECTS)
  4. "*Informacijske tehnologije u obrazovanju*" (7 ECTS)
  5. "*Metodologija istraživanja u obrazovanju*" (7 ECTS)
  6. "*Pedagoška komunikacija*" (6 ECTS)
  7. "*Inkluzija u obrazovanju*" (6 ECTS)
  8. "*Metodika nastavnog rada s praksom*" (7 ECTS)
  9. "*Volontiranje u obrazovnim ustanovama*" (6 ECTS)
- Studenti nenastavničkih studija (bilo kojeg fakulteta) mogu upisivati i polagati predmete bilo kada, na način kako biraju sveučilišne izborne predmete.
- Studenti koji polože sve predmete *micro* programa "*Nastavničke kompetencije*" dobit će mikrocertifikat u kojem su navedeni svi ishodi učenja i koji će imati vrijednost potvrde koju dobivaju nakon položenog dodatnog pedagoško-psihološko-didaktičko-metodičkog obrazovanja.
- Studenti koji ne polože sve predmete *micro* programa "*Nastavničke kompetencije*" neće dobiti mikrocertifikat, ali će im se svi položeni predmeti evidentirati u dodatku diplomi (kao i sveučilišni izborni predmeti), te će im se priznati prilikom upisivanja dodatnog pedagoško-psihološko-didaktičko-metodičkog obrazovanja.